Anu Kolmonen
11.10.2021

Kasvatuspsykologien asiantuntijuus käyttöön

Oulun yliopiston yleisen kasvatustieteen koulutusohjelmassa on voinut valita pääaineeksi kasvatuspsykologian vuodesta 1982 lähtien. Kasvatuspsykologian pääaineesta on valmistunut hieman alle 400 kasvatustieteen maisteria.

Kandidaatin tutkinnossa me KM kasvatuspsykologit olemme tehneet perus- ja aineopinnot 60 opintopistettä yleisestä psykologiasta. Maisterin tutkinnossa olemme suorittaneet syventävät 120 opintopisteen laajuiset kasvatuspsykologian opinnot, jotka kattavat muun muassa kehityspsykologian ja ohjauksen psykologian osa-alueet. Yhteensä meillä on 180 opintopistettä psykologian ja kasvatuspsykologian opintoja. Kasvatuspsykologian koulutusohjelmasta on valmistunut ja siellä opiskelee myös lisensiaatteja ja tohtoreita.

Kansainvälisesti kasvatuspsykologialla (Educational Psychology) on merkittävä ja tunnustettu asema. Kasvatuspsykologian koulutusohjelma Oulussa on ainutlaatuinen ja sen korkeatasoisen opetuksen tuottama asiantuntijuus on laadukasta. Tästä kasvatuspsykologit saavat työelämässään eri alueilla jatkuvasti palautetta. Koulutusohjelmaa on kehitetty vuodesta 1982 alkaen ja nyt uusimpien tiedekunnassa tapahtuneiden muutosten myötä kasvatuspsykologian pääaineopetus siirtyy oppimistieteiden tutkinto-ohjelman piiriin. Kasvatuspsykologian koulutusohjelma tuottaa syvää ymmärrystä ja suuntautuu ratkaisukeskeisesti moniin nykypäivän ja tulevaisuudenkin vuorovaikutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen kasvun, kehityksen ja oppimisen kysymyksiin.

Suurella osalla kasvatuspsykologeista on sivuaineena sekä kasvatustiede että opettajan pedagogiset opinnot. Myös erityispedagogiikka, mediakasvatus, sukupuolentutkimus ja sosiologia ovat suosittuja sivuaineita. KM/KL/KT kasvatuspsykologeilla on laaja-alainen ja ainutlaatuinen ihmisten ja yhteisöjen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen, ohjaukseen ja vuorovaikutukseen erikoistunut asiantuntijuus.

Miksi kasvatuspsykologit eivät työskentele kouluissa?

On mahdotonta kiistää kasvatuspsykologisen osaamisen soveltuvuutta työskentelyyn koulumaailmassa. Kasvatuspsykologeille ei kuitenkaan ole nimettyä tehtävää esi-, perus- tai toisella asteella, eikä muissakaan oppilaitoksissa. Emme ole kelpoisia koulupsykologin työhön, sillä siihen edellytetään laillistetun psykologin pätevyyttä. Emme ole kelpoisia myöskään koulukuraattorin tehtävään, koska siinä edellytetään sosiaalihuollon

ammatillista kelpoisuutta. Kasvatuspsykologit saattoivat toimia koulukuraattoreina vuoden 2014 lakimuutokseen saakka, jolloin kuraattorin kelpoisuudeksi muutettiin sosiaalihuollon ammattihenkilön kelpoisuus.

Suomen kasvatuspsykologit ry on käynyt Valviran kanssa keskustelua kasvatuspsykologi -nimikkeen käytöstä. Psykologiliiton ja Psykonetin vastustettua kasvatuspsykologi -nimikkeen käyttöä, Valvira antoi 18.8.2017 Suomen kasvatuspsykologit ry:lle huomautuksen, ettei nimikettä tulisi käyttää. Valviran tulkinnan mukaan rikoslain säännös laittomasta ammattihenkilönä toimimisesta saattaa tulla kyseeseen, jos asiakkaalle tulee sellainen käsitys, että häntä hoitaa terveydenhuollon ammattihenkilö. Jos Valviralla on syytä epäillä asiakkaiden harhaanjohtamista, Valvira voi tehdä asiasta tutkintapyynnön poliisille, joka puolestaan voi tutkia, onko rikosta tapahtunut. Valvira katsoo, ettei KM/KL/KT -lyhennys kasvatuspsykologi -nimikkeen yhteydessä ole riittävä poistamaan sekaannuksen vaaraa.

Kutsumme itseämme edelleen kasvatuspsykologeiksi koska nimike vastaa koulutustamme ja kertoo nopeasti ja ymmärrettävästi asiantuntemuksestamme. Etuliite KM/KL/KT ei yksin ole riittävä, koska se ilmaisee kohdallamme vain tiedekunnan ja tutkinnon laajuuden. On jopa mahdollista valmistua kasvatustieteen maisteriksi kasvatuspsykologiasta ilman kasvatustieteen opintoja. Kasvatuspsykologit eivät toimi terveydenhuollon palveluksessa eikä osaamisemme kohdistu ihmisten hoitamiseen tai arviointiin, joten Psykologiliiton pelkäämää ja Valviran vahvistamaa sekaannuksen vaaraa ei käytännössä ole. Tulevaisuudessa kasvatuspsykologien täytyy olla tunnustettuja ja ihmisille tunnettuja palveluntarjoajia.

Koulupsykologipula on koko valtakunnan asia. Tunnemme tarkkaan erityisesti Pohjois-Suomen ja Pohjanmaan tilanteen, jossa pelkästään Oulun kaupungilla on vuosittain avoinna noin 5 koulupsykologin virkaa, jotka pääsääntöisesti jäävät täyttämättä, koska hakijoita ei ole. Oulun kaupunki rekrytoikin parhaillaan kymmentä psykiatrista sairaanhoitajaa vähentämään lasten ja nuorten mielenterveystyön kuormittavuutta kasvatus- ja perheneuvonnassa, jonne paine mm. koulupsykologipulan vuoksi kasaantuu. Kasvatuspsykologeja koulutetaan nimenomaan Oulun yliopistossa ja moni jää pohjoiseen asumaan myös valmistumisensa jälkeen.

Kouluympäristössä kasvatuspsykologit ohjaisivat ja tukisivat lapsia, nuoria, heidän perheitään ja opettajia erilaisissa vuorovaikutukseen, yksilölliseen kehitykseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Kasvatuspsykologit työskentelisivät osana moniammatillista oppilashuoltoryhmää, jonka tehtävänä on opetussuunnitelman mukaan edistää oppilaan hyvää oppimista,

hyvää psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Kasvatuspsykologit kulkisivat koulukuraattoreiden, koulupsykologien, opettajien ja oppilaanohjaajien rinnalla ja tukena edistäen lasten ja nuorten sekä kouluyhteisöjen hyvinvointia. Näin voitaisiin vähentää myös koulupsykologeille ja mielenterveyspalveluihin kasaantuvaa painetta. Kasvatuspsykologisella ohjauksella olisi myös opettajien hyvinvointia ja jaksamista tukevaa merkitystä.

Osaamisemme hyödyntäminen ei ole tällä hetkellä mahdollista koulujen ja muiden oppilaitosten lisäksi myöskään sosiaalihuollon ammatillista kelpoisuutta vaativissa, kasvatuksellisissa ohjaustehtävissä. Oppilaitoksissa tapahtuvan työn lisäksi kasvatuspsykologian asiantuntijoita tulisi hyödyntää monialaisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollossa, esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonnassa, lasten ja nuorten palveluissa sekä mielenterveyspalveluissa. Kasvatuspsykologinen näkökulma toisi lapsille ja nuorille ohjauksellisen tuen psyykkiseen kasvuun ja koko yhteisölle tuen kasvatukseen, oppimiseen ja vuorovaikutukseen.

Monet KM/KL/KT kasvatuspsykologit ovat työllistyneet hyvin ja ansaitsevat osaamisensa ja koulutuksensa mukaista palkkaa yritysten, yhdistysten tai julkishallinnon palveluksessa, opettajina, tutkijoina tai Oulun yliopiston kasvatuspsykologian koulutusohjelman palveluksessa. Monet myös tekevät sellaista ohjaustyötä, johon riittäisi toisen asteen ammatillinen koulutus. Useat KM kasvatuspsykologit ovat lähteneet lisäkouluttautumaan alemman ammattikorkeakouluasteen sosionomitutkintoon voidakseen toimia koulukuraattorina tai sosiaaliohjaajana. Osa on valitettavasti myös työttöminä tai tekee pätkätyötä täysin toisella alalla.

Kasvatuspsykologit kouluihin

Ensimmäinen ehdotuksemme kasvatuspsykologien tuomiseksi kouluihin olisi avata oma toimi kasvatuspsykologeille, jolloin myös toimenkuvan sisällön voisi rakentaa kasvatuspsykologisen asiantuntijuuden mukaiseksi. Tämä vaihtoehto edustaa Suomen kasvatuspsykologit ry:n näkemystä ratkaisuksi ongelmaan.

Toinen mahdollisuus olisi avata koulupsykologien ja koulukuraattoreiden virat myös kasvatuspsykologien haettaviksi. Näin kasvatuspsykologit voisivat toimia ensiapuna viroissa, jotka nyt jäävät täyttämättä, eivätkä lapset ja nuoret jäisi täysin vaille tarvitsemiaan palveluita.

Joukko kasvatuspsykologeja kannattaa lisäksi vaihtoehtoa, jossa kasvatuspsykologeille järjestettäisiin muuntokoulutus laillistetun psykologin

pätevyyden saamiseksi. Vähimmillään muuntokoulutus voisi tarkoittaa kliinisen psykologian opintoja ja harjoittelua.

Tahdomme, että koulutuksemme ja osaamisemme tunnistetaan ja tunnustetaan siten, että pääsemme työskentelemään esi-, perus- ja toiselle asteelle sekä muihin oppilaitoksiin ja organisaatioihin psyykkisen kasvun, kehityksen, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden ohjauksen tehtäviin. Mikäli nyt täyttämättä jääviä koulupsykologin ja kuraattorin virkoja ei ole mahdollista avata myös kasvatuspsykologien haettaviksi, esitämme koululaitokseen perustettavan koulupsykologien ja kuraattoreiden rinnalle tehtäviä myös kasvatuspsykologeille. Kouluissa ja muissa oppilaitoksissa lapsilla, nuorilla, opettajilla ja vanhemmilla on selkeä tarve kasvatuspsykologiselle osaamiselle, eikä yhteiskunnalla ole varaa antaa ammattitaitomme ja kalliin koulutuksemme enää jäädä lasten, nuorten, oppilaitosten ja perheiden ulottumattomiin.

Kun meitä kasvatuspsykologeja verrataan psykologeihin tai sosiaalialan ammattilaisiin ja pohditaan opintojamme heihin verrattuna, toivomme huomioitavan myös sen, että meillä on paljon omaa erityisosaamista, jota tulisi voida hyödyntää oppilas- ja opiskelijahuollossa. On syytä kysyä, onko vertaaminen aiheellista ensinkään. Olemme saaneet Suomessa korkeimman mahdollisen opetuksen psykologian soveltavalta alalta. Tälle resurssille on tarve ja kysyntä yhteiskunnassa. Vertaamisen sijasta meidät on aika ottaa huomioon. Me emme tahdo kilpailla psykologien tai sosiaalialan ammattilaisten kanssa, emmekä kyseenalaistaa heidän asemaansa. Me uskomme yhteistyöhön, jossa kaikki ammattilaiset yhdessä toimivat lasten, nuorten, perheiden ja kouluyhteisöjen hyvinvoinnin eteen.

Me tahdomme, että kasvatuspsykologisen tiedon ja taidon käyttäminen ihmisten ja yhteisöjen hyväksi mahdollistetaan, ja että lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea ajoissa.

Anu Kolmonen, KM, kasvatuspsykologi

Suomen kasvatuspsykologit ry:n hallituksen puolesta pj Johanna Sova